

Література

- Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний і гендерний аспекти дис. ... д-ра філ. наук : 10.02.04 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2003. 392 с.
- Вежбицкая А. Восприятие: семантика абстрактного словаря. *Новое в зарубежной лингвистике*. 1986. Вып. XVIII. С. 336–369.
- Кайки М. Ю. Сенсорная оценка в произведениях детской литературы XX – начала XXI вв. *Мова і культура*. Вып. 10. Т. II (102). Київ. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. С. 96 – 102.
- Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2000. 305 с.
- Папина А. Ф. Текст : его единицы и глобальные категории : учебник для студентов-журналистов и филологов. Москва : Едиториал УРСС, 2002. 368 с.
- Travers P. L. Mary Poppins. Санкт-Петербург : Каро, 2015. 192 р.

(Матеріал надійшов до редакції 15.10.19. Прийнято до друку 10.12.19)

УДК: 811.111'27'42:17.026:2

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2020-79-21>

ШЕВЧЕНКО О. І.

(Запорізький національний університет)

shevch.alex@gmail.com

ЛІНГВАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ МОРАЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ДИСТАНЦІЮВАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена аналізу лінгвальних способів і засобів вираження моральної валідності наслідків соціального дистанціювання у сучасному англомовному публіцистичному дискурсі. Актуальність розвідки зумовлена потребою виявлення мовних ресурсів вираження моральності наслідків процесу фрагментації світу. У надзвичайній ситуації невизначеності з обмеженою базою даних і лімітованими економічними і політичними контактами між країнами морально виважений публіцистичний дискурс здобуває особливу значущість. Суспільний діалог є ефективним способом імовірного прогнозування розгортання подій при вирішенні проблемних завдань.

Дослідження виконане на основі науково-методологічних принципів моральної телеології, консеквенціалізму і утилітаризму. Корпус зібраного фактичного матеріалу був проаналізований відповідно до виокремлених згідно з консеквенціалістською концепцією певних типів наслідків. Систематизована номенклатура видів наслідків за критеріями мотивованості, мети, бенефіціантів соціального дистанціювання. Схарактеризовано мовні засоби, що виражають морально релевантні аспекти заходів соціального дистанціювання, їхню соціальну скерованість, ступінь радикальності, сферу охоплення спільноти, результативність, передбачуваність. Лексичні одиниці для позначення заходів соціального дистанціювання здатні бути маркерами моральної валідності обмежувальних процедур, наслідки яких скеровані на благо більшості. Семантична структура лексичних одиниць, що виражають взаємну соціальну відчуженість, може зазнавати трансформації і набувати позитивні евалюативні конотації з огляду на моральну виправданість соціальної ізоляції в умовах поточної кризи. Лексика, що позначає обмежувальні радикальні, інституціонально обґрунтовані суворі дії, має чітко виражене емоційне забарвлення.

Ключові слова: моральність, наслідок, соціальне дистанціювання, публіцистичний дискурс, телеологія, консеквенціалізм, утилітаризм.

Shevchenko O. I. Lingual expression of morality of social distancing in the English-language publicistic discourse. The analysis of lingual ways and means of expression of morality of social distancing consequences in the English language publicistic discourse is in the focus of this article. The need to identify the lingual resources capable of expressing moral viability of the consequences of the world fragmentation determined the topicality of this research. With the uncertainty of the emergency situation given the limited data and curtailed economic and political contacts among nations the functions of a balanced public discourse takes on added significance. Public dialogue is an efficient way of presaging future developments while tackling emerging challenges.

The research is based on the scientific tenets and methods of moral teleology, consequentialism and utilitarianism. The analysis of the lingual material was carried out with reference to the nomenclature of consequences developed in the domain of consequentialism. The types of consequences have been systematized as per criteria of motivation, purpose and beneficiaries of social distancing. The lingual means expressing moral viability of undertaken social distancing measures have been analyzed considering social recipients they are aimed at, depending on how stringent those measures are, the section of community they are supposed to cover, how effective they are, the intended consequences. Words designating undertaken social distancing measures are capable of indicating the moral viability of restricting procedures which bring about the consequences favorable to the majority of people. The semantic structure of lexical units expressing social alienation can be subject to transformation eventually acquiring positive evaluative connotations given the moral viability of social isolation in the evolving crisis. The lexical units designating drastic institutionalized restricting measures possess pronounced emotional colouring.

Key words: morality, consequence, social distancing, publicistic discourse, teleology, consequentialism, utilitarianism.

У сучасному світі соціальних потрясінь природною постає боротьба між мораллю і аморальністю, взаємною підтримкою і розбратом, прихильниками глобалізації і прибічниками відстоювання вузьконаціональних інтересів (“*nationalists*” [The Wall Street Journal. 2018. 22 January]). Світова спільнота переживає, з одного боку, процес взаємного відчуження з політичних, економічних, соціальних причин, та ще й в умовах розгортання пандемій, з іншого боку, загрози біологічному існуванню людини викликають прояви альтруїзму, самопожертвування, морального очищення.

Актуальність цієї розвідки зумовлена тим, що мовознавці, філософи, економісти все активніше говорять про потребу відновлення екзистенційно значущого для людства дещо забутого пріоритету загальнолюдських одвічних моральних цінностей над егоцентричною миттєвою вигодою. Звернення до морально-етичних аспектів у дискурсивній парадигмі видається потрібним саме зараз, коли лунають голоси інтелектуалів щодо сьогодення як втілення «загальноцивілізаційної кризи» [Забужко 2019], як епохи нещирості (“*post-truth*” [Keyes 2004]), маніпулятивних фейкових інформаційних “вкидів”.

Метою дослідження є виявлення сукупності мовних засобів, що виражають моральні аспекти наслідків соціального дистанціювання у сучасному англомовному публіцистичному дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

а) окреслити наукове підґрунтя розгляду лінгвальних аспектів моральності соціального дистанціювання в англомовному публіцистичному дискурсі з точки зору моральної телеології, консеквенціалізму і утилітаризму; б) схарактеризувати лінгвістично релевантну типологію наслідків соціального дистанціювання відповідно до критеріїв моральної валідності; в) виявити лінгвальну специфіку вираження моральності соціального дистанціювання в залежності від його наслідку.

Об’єктом дослідження є англомовний публіцистичний дискурс, оскільки саме у публіцистиці виявляється ще Аристотелем підмічена біологічно зумовлена і *морально детермінована* соціальна зорієнтованість людини як «політичної істоти» (“*political animal*”) [Yack 1993; BBC. Radio 4. 2008. 6 November]. **Предметом** наукового осмислення постають лексико-семантичні ресурси вираження моральності соціального дистанціювання в англомовному публіцистичному дискурсі в умовах сучасної цивілізаційної кризи. У цій роботі застосований категоріально-понятійний апарат, **методика і методи** моральної телеології, консеквенціалізму (*consequencialism*) і утилітаризму (*utilitarianism*).

У надзвичайній ситуації невизначеності з обмеженою базою даних і лімітованими економічними і політичними контактами між країнами мова як засіб переконання, морально виважений публіцистичний дискурс у сучасній комунікативній взаємодії здобувають неабияке значення. У цьому контексті буде доречним згадати моральну укоріненість слова як засобу впливу: «Змусити когось щось зробити за гроші – це економіка; змусити когось зробити щось силою – це політика; змусити когось зробити щось переконанням – це мораль» (Тут і далі переклад наш, О.І.Ш.) [Sacks 2020].

Вчені пропонують згадати про верховенство суспільного блага над особистим, висуваючи світоглядну антиномію «ми-суспільство» проти «я-суспільство» (“*we-society*”, “*I-society*”) [BBC. Radio 4. 2020. 9 March]. Відтак, надзвичайну значущість набуває потреба в особистостях, що дотримуються стійких моральних принципів, у котрих є моральний стрижень (“*character*” [Там само]). Літератори, філософи, політики підкреслюють невіддільність свободи від моралі і відповідальності: *There is no liberty without morality and no freedom without responsibility. ...You can't have rights without responsibilities* [Daily Mail. 2020. 29 March]. Симптомами нехтування моральними принципами вважають гіпертрофований акцент на особистому «Я»: *We underemphasized the “We” and overemphasized the “I”; We underemphasized “We” behavior and overemphasized “Me” behavior*

[BBC. Radio 4. 2020. 15 March; Daily Mail. 2020. 28 March]. Завдяки знеособленості і до певної міри егоцентричності презентації мовця у соціальних мережах спостерігають численні порушення морально-етичних принципів спілкування. Науковці наголошують, що ці зрушення у системі моральних цінностей можуть загрожувати людській спільноті: (*Because of the shift in values (the greed is good; reckless pursuit of self interest; focus on self-interest alone) little by little societies begin to fall apart*) [BBC. Radio 4. 2020. 15 March].

Провідні аналітики стверджують, що механічні операції з цифрами, статистичними викладками, не є найпереконливішим і найнадійнішим аргументом в умовах з обмеженими даними і дефіцитом часу. Натомість пропонують суспільний діалог (“*narrative*”) при розгляді наявних точок зору як більш надійний і ефективний спосіб імовірнісного прогнозування розгортання подій при прийнятті рішень [King, Kay 2020].

Наведені положення морально узгодженої комунікативної взаємодії здобувають актуалізацію у перебігу дискурсії. Відповідно, мовленнєва дія (висловлення і його розуміння) у цьому дослідженні розглядається як *моральний вчинок*. Адресант/автор і адресат/читач виступають як *суб'єкти моральності*. Зокрема, адресат/читач робить висновки стосовно імовірнісних наслідків відображених у публіцистичному тексті фактів дійсності і визначає їх моральну валідність у вигляді евристичних інференційних процедур.

До аналізу лінгвістично релевантних аспектів моральності наслідків соціального дистанціювання у публіцистичному дискурсі у цій роботі залучений категоріально-понятійний апарат:

а) *моральної телеології з деонтологічним* ухилом (науки про морально детерміновану доцільність, де пріоритетним виступає мотив, моральний обов'язок [Kant 1957; Auxter 1982]);

б) *консеквенціалізму (consequentialism)* [Portmore 2014; Глухман 2017] і його підвиду – *утилітаризму (utilitarianism)* [Moore 1966; Bentham 1982].

Утилітаризм постулює пріоритетність суспільного блага як результату діяльності людини (у парадигмі мовознавства – мовця), коли єдиними стандартами визначення добра і зла визнаються лише наслідки (*consequences*) його дій [Там само]. Консеквенціалізм є більш сфокусованим на наслідку взагалі без абсолютизації загального блага [Portmore 2014; Slote 1985].

Корпус зібраного фактичного матеріалу був проаналізований відповідно до виокремлених згідно з консеквенціалістською концепцією певних типів наслідків. Зокрема, з точки зору моралі виділяють такі основні типи наслідків:

а) реальні наслідки (*actual consequences*), протиставляючи їх передбачуваним чи очікуваним наслідкам (*foreseeable, expected, intended*);

б) прямі наслідки (*direct*), моральна валідність котрих визначається лише в залежності від результату самої дії на протигагу від наслідків мотивів суб'єкта діяльності (*agent's motive consequence*);

в) евалюативні наслідки (*evaluative consequences*), котрі зосереджені на виявленні моральної цінності наслідку дії на відміну від неевалюативних (*non-evaluative consequences*) з неявно вираженим оцінним компонентом;

г) максималістські наслідки (*maximizing consequences*), моральна цінність котрих визначається досягненням найкращого ефекту, а не лише помірним покращенням;

д) універсальні наслідки (*universal consequences*), моральна цінність яких залежить від користі загального результату безвідносно до впливу на окрему людину, на членів окремої спільноти або на будь-яку обмежену групу людей (*individual consequences*) [Stanford Encyclopedia 2020].

Відтак, моральна цінність певного факту реальності може розглядатися з точки зору очікуваних (*expected consequences*) і реальних наслідків (*actual consequences*). Наприклад, глобалізація у цілому виправдала очікування стосовно розвитку світової економіки. Проте, якщо враховувати неочікувані наслідки (реальні – “*actual*”), вона, на думку науковців,

привела до загострення екологічної кризи, виникнення додаткових соціальних проблем і, що стало особливо актуальним для сучасного світу, створила умови для стрімкого поширення патогенних інфекцій, загрозливих для людства як біологічного виду [BBC. Radio 4. 2020. 21 March]. Все це, у свою чергу, виступає каталізатором фрагментації суспільства.

Пандемія, що спричинила соціальне дистанціювання як спосіб життя, поміж власне медичних проблем, поставила перед людством численні морально-етичні дилеми: *An epidemic is a test not just of our mettle but our morals; the most common moral dilemmas (are) associated with the coronavirus* [Time. 2020. 13 March]. Загроза життю провокує інстинкти самозбереження, які можуть вступати у протиріччя з усталеними канонами моралі та етики. Саме цими випадками переймається так званий «евалюативний консеквенціалізм» (*evaluative consequentialism*), надаючи моральну оцінку, пояснюючи причинно-наслідкову логіку моральних аспектів певних фактів реальності. Зокрема, в англomовному публіцистичному дискурсі можливу причину аморальності наслідків соціального дистанціювання вбачають:

у проявах біологічного інстинкту самозбереження: *The moral logic of coronavirus... is triggering extreme versions of our everyday moral instincts; there are lots of gut reactions on display* [Vox. 2020. 17 March];

у вияві соціо-політичного принципу розмежування на «своїх» і «чужих»: *The authoritarian search for a "Them"; Good/Us and Bad/Them* [Vox. 2020. 17 March];

у загальному занепаді суспільної моралі: *Heartless thieves have stolen the groceries of a self-isolating couple* [Daily Mail. 2020. 14 March]; *The social media star told how people of her generation 'shared more' - especially during the war - and added some younger people are 'greedy and selfish' for panic buying essentials while the elderly are left 'looking at empty shelves.'* [Daily Mail. 2020. 18 March]; *Some say that hoarding and the stripping of supermarkets illustrate what a deeply selfish society we have become. They say our self-denying grandparents in World War II would never have behaved like this* [Daily Mail. 2020. 19 March].

у комерціалізації способів боротьби з наслідками пандемії: *The desperate race to make a coronavirus vaccine. With an estimated final cost of £477 per injection, there are potentially billions to be made from a coronavirus jab. (It is) the ethical minefield as experts search for the answer* [Daily Mail. 2020. 17 March].

У контексті боротьби з пандемією морально доцільними і очікуваними (*expected, foreseeable, intended*) результатами соціального дистанціювання є обмеження (*confinement*), стримування (*containment*), відтермінування (*delay*), блокування доступу (*lockdown*), що врешті-решт має привести до пом'якшення (*mitigation*) дії інфекції [This is money. 2020. 26 February]. Вираження моральності заходів контролю за поширенням вірусу зазначеними лексичними одиницями є прихованим і втіленим лише в очікуваних наслідках, оскільки у їхній семантичній структурі є семи обмеження прав людини, що суперечить моральним конвенціям. Проте, виходячи з утилітаристських постулатів стосовно пріоритетності наслідку в ім'я суспільного блага, заходи, позначені лексичними одиницями “*confine*”, “*contain*”, “*lockdown*”, можна кваліфікувати як морально виправдані.

У сучасному англomовному публіцистичному дискурсі проблема протистояння інфекції і моральні аспекти цієї боротьби здобувають пріоритетне висвітлення. Наприклад, задля забезпечення очікуваних наслідків у перебігу реалізації ідеї соціального дистанціювання запроваджуються заходи:

а) блокування доступу до певних територій: *European countries went into full lockdown* [Daily Mail. 2020. 17 March];

б) карантин: *Entire households should quarantine if one family members falls ill* [Daily Mail. 2020. 17 March]; *"I think these quarantine issues are going to put many people in a moral conundrum,"* [Time. 2020. 13 March];

в) самоізоляція: *People over age of 70 will be asked to self-isolate* [Daily Mail. 2020. 16 March].

Зрозуміло, що в умовах поточної надзвичайної ситуації, спричиненої загрозами фізичного знищення людства, лексика, що позначає соціальне відчуження, як от “*social distancing*”, “*social alienation*”, “*self-isolation*”, “*shielding*” [Daily Mail. 2020. 14 March], відображає об’єктивну потребу здійснення певних жорстких заходів заради суспільного блага. Хоча лексичні компоненти наведених словосполучень “*distancing*”, “*alienation*”, “*isolation*”, “*lockdown*”, “*shielding*” у семантичній структурі мають семи егоцентричної діяльності, об’єктивно ці мовні одиниці за критерієм моральної цінності наслідку дії відображають суспільні пріоритети.

Моральна валідність наслідку може розглядатися:

а) за критерієм вмотивованості діяльності особистості чи групи людей (*agent specific consequence*): *Immorality rests with the government* [BBC. Radio 4. 2020. 15 March];

б) відповідно до об’єктивних обставин, що не передбачають особистих спонукань суб’єкта діяльності щодо забезпечення певних наслідків (*agent neutral consequence*): *Coronavirus is a 'game-changer', but no-one knows how it's going to unravel* [This is money. 2020. 26 February].

В залежності від сфери соціального впливу в англomовному публіцистичному дискурсі здобувають відображення і отримують моральну оцінку:

а) так звані «універсальні» наслідки (*universal consequences*) соціального дистанціювання, котрі впливають на життєдіяльність людської спільноти взагалі: *Shut down all its airports; police patrolled popular beach resorts, urging people to stay inside; people will be allowed to venture outside only to commute to work, buy food and medicine, or to go to hospital* [Daily Mail 14 March 2020]. *Social distancing involves taking steps to reduce our chances of catching Covid-19, and of it spreading quickly in communities. It means reducing your general contact with other people.... It may mean stopping shaking hands, keeping meetings small (some companies are advising against five or more people getting together), or avoiding non-essential public transport journeys, or not going to the gym, theatre or cinema, where lots of people are packed in close proximity* [Daily Mail. 2020. 15 March];

б) *індивідуальні* наслідки (*individual consequences*), котрі є значущими для окремих особистостей або для обмеженої групи людей: *(The government) urged elderly people not to go on cruises; The 'cocoon' strategy was confirmed by Government officials and would rely on an army of volunteers to help care for the vulnerable population; 'cocooning' elderly people suspected of being more vulnerable to the infection; old people won't yet be 'cocooned'; urging the elderly to stay at home as much as possible... and to cut down on social outings* [Daily Mail. 2020. 12 March]; *(The government) is 'relaxing' the requirement for those looking for work to physically attend a job centre* [Daily Mail. 2020. 13 March].

Проте, моральність індивідуальних наслідків соціального дистанціювання в умовах пандемії часом перетворюється у дискримінацією літніх людей (*ageism*). Потребу в медичному обслуговуванні цієї категорії хворих можуть ігнорувати, надаючи перевагу молодшим, з огляду на обмеженість медичних ресурсів. Моральне виправдання цього наслідку ґрунтують, посиляючись на концепцію так званого «негативного утилітаризму» (*negative utilitarianism*) [Smart 1958]. Негативний утилітаризм постулює у якості критерія моральності вибір на користь застосування дій, що призводять до менш шкідливих наслідків для більшості людської спільноти. Потрібно зазначити, що у ситуації сучасної пандемії моральність такого підходу з точки зору наслідків визнають сумнівною: *'Over 90s should NOT go to hospital if they get Covid': Government's ex-chief scientist Sir David King is blasted for telling oldest not to overburden health service...: 'you go into hospital at that age with problems and you may never come out, but of course the second reason is you are overburdening the NHS.'* [Daily Mail. 2020. 26 March].

Негативний утилітаризм взагалі визнає моральну валідність радикальних заходів, що мають болючі, але виправдані надзвичайною ситуацією наслідки: *Drastic measures (are introduced)– bans on large gatherings, school closures, and the shutting of pubs and restaurants*

[Daily Mail. 2020. 12 March]. *To use **aggressive measures, community mobilisation and social distancing** to save lives; Berlin has **banned** on all public and private events with more than 50 participants and **forced the closure** of all bars, cinemas, clubs, gyms, betting halls and brothels; Colombia **closed its border** with Venezuela and **barred any visitors** [BBC. 2020. 15 March]. World Health Organization praises Boris Johnson's **dramatic** coronavirus shift after PM announces **draconian social distancing measures** following weeks of criticism for being slow to react. WHO's Dr David Nabarro said policy shift was absolutely right, **even if distressing** [Daily Mail. 2020. 17 March].*

Досліджений корпус фактичного матеріалу вказує на те, що лексика для висвітлення радикальних заходів (*drastic, draconian, aggressive, dramatic, distressing*), має чітко виражене емоційне забарвлення. Зокрема, дієслова, що відображають власне акт здійснення заходу для забезпечення соціального дистанціювання, виражають інституціонально обґрунтовані різкі, безкомпромісні дії (*clamp, shut, close, lockdown, bar, ban*) задля корисного для суспільства наслідку.

Прагнення досягти максимально ефективних і морально прийнятних результатів соціального дистанціювання відповідають принципам *максималістського* консеквенціалізму (*maximizing consequentialism*): *If we have to self-isolate, it must be done as perfectly as possible if it is to be effective in protecting those around us and wider society; Self-isolating ... means completely stopping any – or as much as possible – contact by staying at home, away from those you live with* [Daily Mail. 2020. 15 March]; *Workers will no longer have to go to their doctors to get a sick note; we'll make it quicker and easier to access benefits.* [Daily Mail. 2020. 13 March].

Відповідно до мети цього дослідження важливо зазначити, що в парадигмі утилітаризму розмежовують його певні підвиди в залежності від того, що є у фокусі, чи моральна валідність наслідків дії з точки зору окремої людини (*“act-utilitarianism”*), чи моральність наслідків функціонування загальних правил людської взаємодії і відповідність наслідків діяльності людей цим правилам (*“rule-utilitarianism”*) [Encyclopedia Britannica 2020]. Зазначені види евалюації моральних аспектів соціального дистанціювання знаходять відображення у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі. Наприклад:

а) моральність наслідків дії залежно від мотивів окремої людини (*“act-utilitarianism”*): *There are many examples of kindness and sacrifice which show there is still a strong sense of community and of caring among the people of our country* [Daily Mail. 2020. 19 March]; *The hoarding is just a nutty minority of paranoid loo roll eaters. Society remains pretty robust round my way....some really clever Facebook groups being set up to make sure people who need help through this (groceries bought or other specific needs), do get it* [Daily Mail. 2020. 19 March];

б) моральність наслідків соціального дистанціювання залежно від загальних правил людської взаємодії і відповідність наслідків цим правилам (*“rule-utilitarianism”*): *The Government banning large gatherings, such as sports events and concerts is another form of enforced social distancing* [Daily Mail. 2020. 15 March]; *Try to stay two metres away from people* [Daily Mail. 2020. 12].

Висновки. Поточні проблеми сучасної епохи, якій властиві екзистенційно значущі для людства глибокі і швидкоплинні соціальні, політичні, економічні, екологічні процеси, неможливо вирішити без опори на одвічні морально-етичні принципи і загальнолюдські цінності. Морально-етичні аспекти життєдіяльності людської спільноти набувають неабияку актуальність у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі у час, коли кардинально змінюються принципи соціальної взаємодії. Ці незворотні трансформації суспільного життя є об'єктом осмислення у дискурсі крізь призму наслідків деглобалізації, взаємного відчуження і, зокрема, соціального дистанціювання. Визначення моральної валідності цих наслідків у публіцистичному дискурсі залежить від численних чинників: цілей, мотивів, від того, хто є бенефіціантом і хто може постраждати.

Вираження моральності наслідків соціального дистанціювання в англomовному публіцистичному дискурсі здобуває мовними засобами, що позначають: а) власне способи

реалізації соціального дистанціювання; б) ступінь суворості заходів, що забезпечують соціальне дистанціювання; в) соціальну скерованість заходів; г) сферу охоплення спільноти; д) результативність заходів (помірковану, максимальну); е) пріоритетність певних соціальних прошарків щодо застосування заходів соціального дистанціювання; є) передбачуваність наслідку соціального дистанціювання у протиставленні з фактичним результатом.

Перспективи дослідження. Подальше дослідження може бути зосереджене на розгляді мовної специфіки вираження моральності певного типу наслідків на матеріалі англomовного публіцистичного дискурсу у межах окремих наукових парадигм – телеології, консеквенціалізму, утилітаризму.

Література

- Глухман В. Діалог етичних теорій (Кант і консеквенціалізм) (Eng.). *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки.* № 19. Львів, 2017. С. 10-18.
- Забужко О. “Бога нет – можно все”. *Интерв'ю радіо НВ, 24.12.2019.* URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IqxZUsec4JM> (дата звернення: 27.12.2019).
- Aixter T. *Kant's Moral Teleology.* Macon : Mercer University Press, 1982. 212 p.
- Bentham J. *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation.* London ; New York : Methuen, 1982. 383 p.
- Kant I. *Critique of pure reason: In commemoration of the centenary of its first publication.* London : Macmillan, 1957. 807 p.
- Keyes R. *The post-truth era: dishonesty and deception in contemporary life.* New York : St. Martin's Press, 2004. 312 p.
- King M., Kay J. *Radical Uncertainty: Decision-making for an unknowable future.* London: The Bridge Street Press, 2020. 544 p.
- Moore G. E. *Ethics.* Oxford: Oxford University Press, 1966. 144 p.
- Portmore D. W. *Commonsense Consequentialism. Wherein Morality Meets Rationality.* Oxford : Oxford University Press, 2014. 288 p.
- Slote M. *Common-Sense Morality and Consequentialism.* London: Routledge and Kegan Paul, 1985. 157 p.
- Stanford Encyclopedia* 2020. Consequentialism. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/consequentialism/> (дата звернення: 03.03.2020).
- Yack B. *The Problems of a Political Animal: Community, Justice, and Conflict in Aristotelian Political Thought.* Los Angeles : University of California Press, 1993. 320 p.
- BBC. Radio 4. 2008. 6 November. In our time. Aristotle. Politics. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/b00f8530> (дата звернення: 07.11.2008).
- BBC. Radio 4. 2020. 9 March. Start the week. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000g4yv> (дата звернення: 10.03.2020).
- BBC. 2020. 15 March. News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-51892477> (дата звернення: 15.03.2020).
- BBC. Radio 4. 2020. 15 March. Weekend. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p00wf2qw> (дата звернення: 16.03.2020).
- BBC. Radio 4. 2020. 21 March. Moral Maze. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000gbgg> (дата звернення: 22.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 12 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8106259/Why-Boris-Johnson-told-Brits-cough-self-isolate.html> (дата звернення: 13.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 13 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8102753/NHS-111-people-self-isolate-virtual-sick-note.html> (дата звернення: 13.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 14 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8111327/Thieves-steal-groceries-couple-self-isolating-home.html> (дата звернення: 15.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 14 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8104363/Why-Britain-nations-coronavirus-response.html> (дата звернення: 16.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 15 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/health/article-8112365/DR-ELLIE-CANNON-arent-shutting-schools-mean-social-distancing.html> (дата звернення: 16.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 16 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8116245/Thoughtful-Britons-join-social-media-support-groups-help-vulnerable-neighbours.html> (дата звернення: 17.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 17 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8123691/With-estimated-477-injection-potentially-billions-coronavirus-jab.html> (дата звернення: 18.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 17 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/health/article-8120443/World-Health-Organisation-praises-Boris-Johnsons-dramatic-coronavirus-shift.html> (дата звернення: 19.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 18 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-8125725/Gran-80-brands-younger-generation-selfish-stockpiling-amid-coronavirus-crisis.html> (дата звернення: 19.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 19 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/debate/article-8128687/STEPHEN-GLOVER-scourge-coronavirus-kinder-nation.html> (дата звернення: 20.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 26 March. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8154673/Governments-ex-chief-scientist-Sir-David-King-blasted-telling-frail-stay-home.html> (дата звернення: 26.03.2020).
- Daily Mail.* 2020. 28 March. J. Sacks. URL: <https://www.dailymail.co.uk/debate/article-8164133/RABBI-LORD-JONATHAN-SACKS-Shared-hell-WWII-changed-Britain-better-coronavirus.html> (дата звернення: 29.03.2020).
- Encyclopedia Britannica* 2020. Consequentialism. URL: <https://www.britannica.com/topic/consequentialism> (дата звернення: 02.03.2020).
- Sacks J. *Morality: Restoring the Common Good in Divided Times.* London : Hodder & Stoughton, 2020. 384 p.
- Smart R.N. Negative Utilitarianism. *Mind*, Vol. 67. № 268. 1958. P. 542–543.

This is money. 2020. 26 February. URL: <https://www.thisismoney.co.uk/money/comment/article-8044447/RUTH-SUNDERLAND-Coronavirus-game-changer-globalisation.html> (дата звернення: 28.02.2020).
Time. 2020. 13 March. URL: <https://time.com/5803980/coronavirus-ethics/> (дата звернення: 16.03.2020).
Time. 2020. 13 March. URL: <https://time.com/5800379/coronavirus-quarantine-morality/> (дата звернення: 16.03.2020).
The Wall Street Journal. 2018. 22 January. URL: <https://www.wsj.com/articles/nationalism->

(Матеріал надійшов до редакції 31.01.20. Прийнято до друку 22.03.20)

УДК:81'42:81'33:81'37

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2020-79-22>

ШЕВЧУК О. В.

(Запорізький національний університет)

oksanashevchuk1@gmail.com

ПРОПОЗИЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ ДИСКУРСА

Стаття присвячена явищу «пропозиція» і його аналізу у якості одного із аспектів дискурсу. Пропозиція представляє собою зв'язування через думку певних вихідних сутностей в єдину структуру. У голові людини сутності пов'язані певними відношеннями завдяки предметно-практичному досвіду індивіда, повторному осмисленню ним тощо. Можливе також формування пропозиції й іншого типу, коли людина пов'язує сутності уявного, фантазійного світу.

Інтерес лінгвістів до такого поняття як пропозиція, яке спочатку розглядалося в філософії та логіці, виник у зв'язку з поворотом лінгвістичної думки від досліджень чисто формальних структур речення до його внутрішнього змісту, тобто до семантичної структури.

Пропозиції, згідно з дослідженнями О. С. Кубрякової, можуть бути образного порядку, тобто представлені як оцінки, епізоди, картини тощо, та вербального порядку, де представляються й поіменовуються учасники події, яка може бути охарактеризована як дія, процес, відношення, що дозволяє підходити до пропозиції і як до структури свідомості, що зберігається в пам'яті в готовому вигляді, тобто репрезентованої своєю власною формою представлення, і як до структури свідомості, що лише складається з окремих компонентів у момент мовлення, тобто перед мовленням. Саме тут криються принципово різні шляхи його породження. Тому на етапах, що безпосередньо передують вербалізації замисла мовлення, можливі різні процеси членування потоку свідомості, різні способи формування думки та її подальшої об'єктивації. Адже породження мовлення розглядається як мовленнєвомисленнєвий процес, що одночасно призводить у рух і когнітивні, і мовні структури в їх постійній взаємодії та переплетінні, і як такий, що вимагає для свого перебігу наявності в мозку людини не лише особливих оперативних механізмів, але й своєрідної «стаціонарної бази їх застосування».

Ключові слова: пропозиція, дискурс, дискурсивний аналіз.

Shevchuk O. V. Proposition as the one of the aspects of discourse. Proposition is viewed in the paper as the connection of certain source entities into a single structure via thought. Proposition, according to the research by O. S. Kubryakova can be figurative. It is represented as evaluations, episodes, pictures, and the verb order, where the participants of an event are represented and named, can be characterized as an action, process, attitude that allows to approach the propositions as a structure of consciousness, stored in memory in a complete form, that is, demonstrated by its own form of the representation, and consists only of the individual components at the moment of speech, and before speech. Therefore, in the stages immediately preceding the verbalization of the speech conception, there may be different processes of the membership of the consciousness flow, different ways of thought forming and their further objectification. After all, the creation of speech is regarded as a speech-thinking process that simultaneously drives both cognitive and linguistic structures in their constant interaction and intertwining, and which requires not only special operational mechanisms, but also a kind of the "stability" for the human brain. It is based on its application. Returning to the concept of a sentence, it is worth noting that the understanding a sentence as expressing the kernel or the base of the sentence, which is constructed by a set of the relations between the verb and the noun and contrasted with the "modal component" of a sentence. It was clearly formulated by Ch. Philmore (1981). If the modal characteristics of a sentence includes negation, the time, the way, the kind, then everything that remains after their removal or can be separated from the modal components, forms the meaning of a sentence. Ch. Filmore proposed in this connection the formula "Sentence = modality + proposition", where the sentence includes a verb plus one or more distinct categories. Since the concept of "the verb" is easily transformed into the concept of "the function", and the concept of the noun groups can be associated with the different types of arguments, the given interpretation of the sentence can be correlated with its understanding in Frege's works (1977).

Key words: the proposition, the discourse, the discourse of analysis.

В логіці під пропозицією або логічним судженням розуміють певну форму думки, яка стверджує чи заперечує щось про предмети [Арутюнова 1976, с. 23-24]. Пізніше це поняття стало застосовуватися уже не до форми мислення, а до його змісту, що виражається в реченні. Розвиток когнітивної лінгвістики на сучасному етапі зумовив **актуальність** дослідження явища «пропозиція», оскільки воно є одним з провідних понять цієї галузі